

Upplands fornminnesförening och hembygdsförbund

Styrelsens berättelse över förbundets verksamhet 2008

Styrelse från årsmötet 2008

Ordförande:

Anders Björck
(till årsmötet 2009)

Vice ordförande:

Stig Hedlund
(till årsmötet 2009)

Andre vice ordförande:

Gunnar Olsson
(till årsmötet 2011)

Ständig sekreterare:

Håkan Liby

Skattmästare:

Gunnar Nyberg
(till årsmötet 2010)

Ledamöter:

Roine Schenning
(till årsmötet 2010)

Ove Lundgren
(till årsmötet 2010)

Ingvar Eriksson
(till årsmötet 2009)

MaryAnn Olarsbo
(till årsmötet 2011)

Kerstin Forss

(till årsmötet 2009)

Ann-Mari Hagman

(till årsmötet 2011)

Hans Söder

(till årsmötet 2011)

Eva Wikström

(fyllnadsval till årsmötet 2010)

Arbetsutskott:

Vice ordföranden,
andre vice ordföranden och sekreteraren.

Revisorer:

Maria Wigenfeldt, Öhrlings

PriceWaterHouseCoopers

Ellinor Lindström

Revisorssuppleanter:

Marianne Stohr, Öhrlings

PriceWaterHouseCoopers

Arne Nygren

Valberedning:

Mirja Korpela (sammankallande)

Stefan Östergren

Anders Carlström

*Representant i Sveriges Hembygdsförbunds
förtroenderåd:*

Stig Hedlund

*Ombud till Sveriges Hembygdsförbunds
årsstämma 2008:*

Stig Hedlund

Ove Lundgren

Torsten Molarin

Ersättare:

Lennart Hulth

Ellinor Lindström

Birgitta Dolfie

*Ombud till Sveriges Hembygdsförbunds
årsstämma 2008:*

Stig Hedlund

Kerstin Forss

Roine Schenning

Ersättare:

Lennart Hulth

Ellinor Lindström

Elisabeth Liby

Styrelsen har hållit tre protokollförda sammanträden och arbetsutskottet har sammanträtt vid fyra tillfällen under året.

Antalet hembygdsföreningar anslutna till Upplands fornminnesförening och hembygdsförbund var den 31 december 2008 72 st och medlemsantalet 15 051. År 2007 var föreningarna 66 st och medlemsantalet 12 729.

Enskilda medlemmar den 31 december 2008

Betalande	767	(2007:	819)
Ständiga	53	(2007:	55)
Hedersledamöter	5	(2007:	5)
Medaljörer	30	(2007:	31)
Summa	855	(2007:	910)

Ekonomi

På styrelsens uppdrag har förbundets kapitalplaceringar ombesörjts av skattmästare Gunnar Nyberg i samverkan med E Öhmans junior Fondkommission AB i Stockholm. Stiftelsen Upplandsmuseet har enligt i stadgarna föreskrivet avtal med förbundet svarat för medlemsregistrering, uppbörd av medlemsavgifter till förbundet och Sveriges Hembygdsförbund, värvning av nya medlemmar, meddelandeservice, årsboksredaktion, service till anslutna föreningar samt för den löpande ekonomiadministrationen med redovisning, betalservice, årsbokslut, budgetunderlag och rapportering till styrelse och ledamöter. Den ekonomiska förvaltningen för år 2008 framgår av balans- och resultaträkningen för 2007 och 2008.

Stiftelser

Upplands fornminnesförening och hembygdsförbund har förvaltningsansvar för åtta stiftelser. Enligt stiftelselagens bestämmelser lämnas separata årsredovisningar för dessa. Stiftelserna är följande: Hilmer Åbergs fond, Landshövding Hilming Kjellmans hembygdsfond, Nils och Barbro Sundquists minnesfond, Upplandskretsen för hembygdsvårds fond, Ola Ehns minnesfond, Elisabeth Wensters minne, Hilda och Algot Blankfelts minnesfond, samtliga samförvaltade samt Stiftelsen Constance Anderssons donationsfond.

Hilmer Åbergs fond, Elisabeth Wensters minne och Constance Anderssons donationsfond har Upplandsmuseet som destinatar. Medlen skall huvudsakligen användas till utökande, vård och omhändertagande av museets samlingar, men också till museets verksamhet.

Vinterting

Förbundets vinterting för hembygdsföreningarna i Uppland hölls söndagen den 3 februari 2008 i Marketenteriet, Eklundshof, Uppsala. Förbundets vice ordförande, Stig Hedlund, inledde med att välkomna cirka 60 representanter för hembygdsföreningarna. Temat för årets vinterting var "ABM, arkiv, bibliotek och museer i ny samverkan". Genline och

projektet Bygdeband, arkivsökning på nätet, presenterades av representanter för företaget och knöt an till den pågående diskussionen om hembygdsrörelsens verksamhetsidé. Arkivarie Linda Oja, Landsarkivet, höll ett pedagogiskt och mycket uppskattat föredrag om arkiven som resurs i hembygdsföreningarnas lokalhistoriska forskning. Avsikten var att med det konkreta exemplet Bältinge socken visa vilken typ av material som döljer sig i alla olika arkiv i Uppsala. Föredraget förtydligade även arkivens uppdrag inom ramen för den ABM-samverkan som kommit till stånd i länet. Tiden för efterföljande gruppdiskussioner blev tyvärr alltför kort denna gång.

Disa Gilles pris

Disa Gilles pris för föredömlig insats inom uppländsk hembygdsvård tilldelades Wardsaetra & Gutasunds hembygdsförening med motiveringen att föreningen bedriver ett förtjänstfullt arbete i stadsdelen Vårdsätra-Gottsunda med syfte att förena olika identitetsskapande verksamhetsgrenar som natur- och kulturvandringar, föreläsningar på Gottsundabiblioteket, fadderskap och skötsel av runstenen vid Lövängsvägen samt engagemang i områdets utveckling på flera olika plan. Verksamheten visar prov på hur en ung hembygdsförening, som inte är bunden av byggnader och samlingar, kan verka på ett modernt och nyskapande sätt.

Årsmötet 2008

Upplands fornminnesförening och hembygdsförbunds årsmöte 2008 ägde rum i Östervåla på Fokus bio, söndagen den 20 april. Östervåla hembygdsförening hade åtagit sig värdskapet och erbjöd deltagarna, förutom de formella förhandlingarna, en fantastisk meny av intressanta programpunkter och studiebesök, så väl före som efter förhandlingarna. Närmare 100 personer deltog, vilket var mycket glädjande för såväl styrelsen som den arrangerande föreningen.

Många hade valt att börja dagen redan klockan 10 med kaffe och smörgås på Mårtsbogården och därefter visning av möbelmuseet och hembygdsgården. Lunchen, som serverades på Östervåla gästgivargård, kan också betecknas som en kulturaktivitet då gästgivargården är byggnadsminne på grund av byggnadens höga kulturhistoriska värde.

Årsmötet på Fokus bio inleddes av förbundets ordförande Anders Björck som kommenterade det framgångsrika Linné-året 2007 och reflekterade kring förslaget om regionbildning och Uppsala läns styrkor. Därefter följde förhandlingarna enligt den stadseenliga ordningen.

Två nya ledamöter valdes in i styrelsen, se styrelsens sammansättning ovan.

Avslutningsvis informerade Pernilla Söderqvist från Sveriges Hembygdsförbund om föreningarnas produktion av hemsidor och vilket stöd de kan få via SHF.

Efter förhandlingarna och efterföljande eftermiddagskaffe, kunde deltagarna välja mellan tre olika besöksmål; Ol-Persgården i Skogbo, Dillnermuseet vid kyrkan med den stora psalmodikon-samlingen samt Aspås gårdskyrka.

Vårutflykt och vårstämma

Temat för vårutflykten den 25 maj kretsade kring två vitt skilda kulturhistoriska teman; Uppsalas industrihistoria illustrerad i den nya utställningslokal i Uppsala som iordningställt av Uppsala industriminnesförening samt den rika medeltidshistorien i Trögds härad i södra Uppland, förmedlad av historiker fil dr Sigge Rahmqvist, Upplandsmuseum och speglad i kulturlandskap, kyrkor, gods och sätesgårdar.

Dagen inleddes med vårstämma i Uppsala industriminnesförenings nya lokal på Salagatan 16 A, tidigare Nymans Verkstäder. Efter förhandlingarna visade föreningsmedlemmar utställningarna som belyser Uppsalas industrihistoria. Resan gick vidare mot Trögd.

Vid Litslena kyrka introducerade Sigge Rahmqvist dagens tema och redogjorde för begreppen socknar, tredingar, hamnor och allmänningar. Därefter presenterades Fånö – tidig sätesgård och godskomplex samt den senmedeltida sätesgården Ekholmen. Efter lunchen i Gamla Prästgården i Veckholm besöktes

Veckholms kyrkomiljö. Sätessgården Eka och Boglösa kyrkomiljö var de avslutande besöksmål som Sigge Rahmqvist vävde in i berättelsen om den medeltida historien i Trögds härad.

Höstutflykt

Höstutflykten söndagen den 12 oktober hade som tema *Upplands förhistoria* med besök på några välkända och spektakulära platser från brons- och järnåldern. Först besöktes Broborg, en av Upplands mest storslagna fornborgar, belägen strategiskt vid den forna sjöleden, den så kallade Långhundraleden. Farleden förband en gång Gamla Uppsala med Östersjön. Borgen med tydliga murar berättar sin historia men det gör också sägner från platsen.

På Upplandsmuseet presenterades där efter den nya basutställningen *Tiden i rummet* och i museets café fanns det sedan möjlighet att äta medhavd lunchmat-säck. Resan gick vidare norrut och gravfältet vid Dragby från brons- och järnålder med högar, stensättningar och resta stenar samt ett röse med en hällkista förevisades.

Utflyktens nästa besöksmål var Kung Skutes hög, den största av totalt sex högar. Anläggningen från yngre järnålder består för övrigt av resta stenar och intressanta så kallade hålvägar. Enligt traditionen var Kung Skute grundare av

Skuttunge socken. Avslutningsvis gjordes ett uppehåll vid Valsgärde gravfält, beläget på en moränkulle öster om Fyrisån. Valsgärde har blivit berömt för praktfulla fynd som hjälmar och vapen men också för seden att begrava de döda i båtar.

Dagens utflyktsledare och guider var arkeolog Robin Lucas och biträdande landsantikvarie Bent Syse.

Ordförandekonferens

Årets ordförandekonferens ägde rum lördagen den 25 oktober på Upplandsmuseet och 30 personer från föreningsarnas presidier deltog. Inför konferensen hade föreningarna ombetts föreslå frågor att diskutera och på programmet stod ämnen som marknadsföring av föreningsarnas utbud samt möjligheter att lansera hembygdsgrdarna som besöksmål i anslutning till kulturturism. Av den anledningen hade Caj Nyman inbjudits för att presentera Turismakademien. I detta sammanhang informerade Pia och Stefan Wårdsäter om arbetet med Vendels nya informationscentrum.

Andra ämnen som stod på programmet var Albertus Pictor-jubileet 2009 samt TV 4-satsningen Sveriges Historia 2010.

Frågan om höjning av föreningsarnas medlemsavgifter till förbundet, som hån-sköts från årsmötet till ordförandekonferensen, diskuterades ingående.

"Kulturvarv"

Styrelseledamoten Kerstin Forss initierade under året projektet "kulturvarv", som grundar sig på idén att Upplands fornminnesförening och hembygdsförbund engagerar en föreläsare och arrangerar en koncentrerad föreläsningsturné som erbjuder hembygdsföreningar och andra intresserade. Som ett första försök engagerades författaren och kulturhistorikern Lena Hellström. Hon turnerade i Uppsala län under tre dygn i oktober och hade totalt sju framträdanden. Fyra föreläsningar vände sig till den breda allmänheten och därutöver arrangerades en workshop för studenter, en föreläsning för textillärare och en för personer som arbetar med textil inom en kommun samt en träff som vände sig till invandrarkvinnor. Anordnarna har varit många; hembygdsföreningar, en kommun, Uppsala universitet, Studieförbundet Vuxenskolan och Upplandsmuseet. Samarbetet har även skett med andra organisationer på det lokala planet, bland annat vävstugor, studieförbund, pensionärsföreningar och flera hembygdsföreningar. Landstinget/Kultur i länet har givit ett generöst bidrag till satsningen Kulturvarv.

Sammanlagt hade Lena Hellström ca 150 åhörare. Reaktionerna har varit mycket positiva och Lena fick uppskattning och beröm för att temat *Tråden den sköra* anpassades till de olika målgrupperna på ett föredömligt sätt. Flera av ar-

rangörerna har påpekat att föreläsningarna kom att leda till många frågor och givande diskussioner.

Det första försöket med satsningen Kulturvarv blev alltså lyckat och uppskattat och planer finns på att gå vidare nästa år med ett nytt tema: POM – programmet för odlad mångfald.

Arbetsutskottet

Arbetsutskottet har, i överensstämmelse med stadgarna, svarat för löpande förvaltning enligt styrelsens bestämmelser. Följaktligen har AU förberett styrelsesammanträden, Vinterting, årsmöte och ordförandekonferens.

Carl Göran Andrae har ansvarat för Upplands fornminnesförening och hembygdsförbunds hemsida i samarbete med Sveriges Hembygdsförbund.

Publikationer

Under året har årsboken UPPLAND 2008 med landsantikvarie Håkan Liby som redaktör utgivits. Årsboken hade inget särskilt tema detta år och bestod av sju fristående artiklar. Carin Ax: *Berättelsen om Mathilda Ersdotter*, Malin Gustafsson: *Skärvstensgravarna i Kättsta*, Katarina Ek-Nilsson och Birgitta Meurling: *Ny plats för loppis och musik. Vaksala torg i förändring*, Ingvar Svanberg: *"Thet war storth wund-*

her" *En valstrandning i Roslagen 1489*, Martin Rundkvist och Annika Westerholm: *Kammargravfältet vid Danmarksby. Sveaaristokrater från en bister guldålder*, Agnetha Lilja: "Så har åter en kär stämma tystnat – dödsrunor över män i näringsliv och akademi samt Iréne Flygare: "I flykten från jorden ligga kvinnorna främst". Årsboken avslutades som vanligt med ett sammandrag av verksamheten i den uppländska hembygdsrörelsen.

Det är glädjande att Upplands fornminnesförening och hembygdsförbund, med ekonomisk förstärkning från Nordiska museets forskarskola och Kungl. Gustav Adolfs Akademien, 2008 kunnat ge ut nr 55 i den vetenskapligt inriktade Upplands fornminnesförenings Tidskrift. Det första numret i serien utkom 1871. Utgåvan gällde antikvarie Bo Larssons avhandling i ämnet ekonomisk historia vid Uppsala universitet med titeln: *De glömda verkstäderna. En studie av två familjeföretag på den uppländska landsbygden ca 1930–2000*. Bo Larsson har varit en av doktoranderna i Nordiska museets forskarskola, vilket innebär att han med bibehållen tjänst på Upplandsmuseet fått möjlighet att bedriva forskarstudier kring ett museianknutet ämne. I slutet av 2007 fick Bo Larsson ett stipendium ur Ola Ehns minnesfond som gav honom möjlighet att nå slutmålet – en doktorsexamen. I avhandlingen *De glömda verkstäderna* studeras två små familjeföretag belägna på landsbygden i sydvästra Uppland; Vän-

sjöbro svets och smide samt Teda Fläkt & Smide. Båda var verksamma under 1900-talet och hade de omkringliggande jordbruken och större industrier som främsta kunder.

Fyra nummer av medlemsbladet Meddelanden har utgivits med Håkan Liby som redaktör.

Kvekgården

Friluftsmuseet Kvekgården i Kveks by utanför Örsundsbro ägs av Upplands fornminnesförening och hembygdsförbund.

Styrelsen beslutade att också säsongen 2008 uppdra åt Lagunda hembygdsförening att ansvara för öppethållande, bokningar och visningar på Kvekgården. Den publika verksamheten tog sammanlagt 211 timmar i anspråk. Dessutom arrangerade föreningen ett antal programaktiviteter under sommarsäsongen, bland annat nationaldagsfirande den 6 juni. Lagunda hembygdsförening har även svarat för vård och skötsel av anläggningen och tidsåtgången uppgick till 166 timmar.

Kvekgården hade totalt 1 082 besökare under verksamhetsåret 2008.

Upplandsmuseet svarar som tidigare för byggnadsvården på uppdrag av Upplands fornminnesförening och hembygdsförbund. Antikvarie Agnetha Pettersson har varit ansvarig för byggnadsvården.

Byggnadsvårdsinsatserna under året

har främst inriktats på läggning av halm-tak på fähuset och kostnaden uppgick till 89 094 kronor. Förbundet har erhållit bidrag med 42 000 kr från Länsstyrelsen, kulturmiljöenheten och 30 000 kr från Länsstyrelsen, Landsbygdsenheten. Förbundets eget bidrag blev således 17 094 kr.

Upplandsmuseet och hembygdsrörelsen

Upplandsmuseet svarar för Upplands fornminnesförening och hembygdsförbunds kansli, medlemsregister och redaktion.

Huvudansvarig för kontakten med hembygdsföreningarna är landsantikvarie Håkan Liby. Upplandsmuseets antikvarier har hållit kontakt med föreningarna genom personliga besök, föredrag och rådgivning. Museets samtliga avdelningar står till hembygdsrörelsens förfogande. Det innebär att föreningarna kan få råd om underhåll av byggnader, föremåls- och fotosamlingar samt pedagogisk verksamhet.

Stiftelsen Upplandsmuseet och Upplands fornminnesförening och hembygdsförbund har ett avtal som reglerar fondförvaltning, administrativa tjänster (förbundskansli), redaktionellt arbete, förlagsverksamhet, försäljning samt museiservice till förbundet.

Upplandsmuseet förvaltar och svarar för vård och underhåll av byggnads-

minnet Kvekgården som ägs av Upplands fornminnesförening och hembygdsförbund.

I Upplandsmuseets styrelse representerades förbundet av en ordinarie ledamot, Stig Hedlund och en suppleant, Ingvar Eriksson.

Landsantikvariern är sekreterare och föredragande i Upplands fornminnesförening och hembygdsförbunds styrelse.

Värderingsprinciper

Fordringar upptas till det belopp som efter en individuell bedömning beräknas bli betalt. Lager har värderats enligt lägsta värdets princip, vilket innebär till det lägsta anskaffningsvärdet och en bedömning av det verkliga värdet på balansdagen. Aktierna har värderats till lägsta värdet av anskaffningsvärde och marknadsvärde.

Anders Björck
ordförande

Håkan Liby
sekreterare

Vår revisionsberättelse har avgivits

Maria Wigenfeldt

Ellinor Lindström